

Bidrag til

Konventikelforordningens Forhistorie.

Ved **Holger Fr. Rørdam.**

Forordningen af 13. Januar 1741 om gudelige Forsamlinger udenfor den offentlige Gudstjeneste har spillet en saa betydelig Rolle i den dansk-norske Kirkes Historie gjennem et Aarhundrede, at det antagelig ikke vil være uden Interesse at erfare lidt nærmere om, hvorledes den er bleven til.

Den nævnte Forordning, der endnu i det 19. Aarhundrede var en saa haard Klemme paa Hans Hauge og hans Tilhængere i Norge ligesom paa de gudelige Forsamlinger i Danmark, var ikke den første i sin Slags. Den havde haft en Forgjænger i Frederik IV's Tid, da de pietistiske Rørelser først begyndte at ytre sig her til Lands. Der turde derfor være Anledning til som Indledning at meddele Fr. IV's Forordning. Gjengivelsen sker efter et samtidigt Tryk.

Vi Friderich den Fierde, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, etc. Giøre alle vitterligt, at saasom Vi meget u-giærne have maat fornemme, hvorledes her udi vores kongl. Residents-Stad Kiøbenhavn skal være adskillige særsindede Personer, som, ved en falsk indbildet Oplysning om et Menneskes egne Kræfter til at opnaa nogen fuldkommen Hellighed her i Verden, fører en sær Lærdom, der ikke aldeles stemmer over ens med den Hellige Bibelske Skrift og Vores uforandrede reene augsburgiske

Bekiendelse, hvor til de og fordrister sig deres egne Forsamlinger og Samkvemme nu i et og nu i et andet Huus at holde, hvilke deres selv udvælgende Conventer og Forsamlinger ere intet andet end en Forkleinselse paa de offentlige almindelige Kirke-Forsamlinger og et Skiul til deres irrige Meninger desto friere at drive; Da paa det saadan forargelig Misbrug kunde blive ophævet og afskaffet, ville Vi hermed have alle deslige Conventer og Forsamlinger alvorligen forbudne, og saa fremt nogen skulle understaae sig saadanne Sammenkomster i sit Huus og Værelse her i Staden at tilstede eller holde, eller og sig derudi at indfinde, skal de, som i saa Maader betrædes, ansees og straffes som Vores Mandats modtvillige Overtrædere, og være Vores General-Fiscals Tiltale undergivne. Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette og for Skade tage Vare, og byde Vi hermed og befale os elskelige Præsident, Borgermestere og Raad udi bemeldte vores kongel. Residents Stad Kiøbenhavn, saavel som alle andre, som dette Vores allernaadigste Forbud under vores Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de det paa behørig Steder til alles Efterretning strax lade læse og forkynde; I Særdeleshed befales Biscopopen her over Siællands Stift, os elskelige Doctor Henrich Borneman, strax den Anstalt at giøre, at samme Vores Forbud paa Prædikestolene her sammesteds vorder aflæst. Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den 2. Octobris Anno 1706.

Under vor Kongel. Haand og Signet.

Friderich R.

I den senere Del af Frederik IV's Regeringstid, da man fra de højeste Steder betragtede Pietismen med venligere Øjne, end Tilfældet havde været 1706, er Forordningen mod de private Forsamlinger vistnok kun sjældent kommen til Anvendelse. Men da de religiøse Bevægelser i de første Aar af Christian VI's Tid antog en mere urolig Karakter, var man atter betænkt paa Forholdsregler for at holde

dem inden de tilbørlige Grænser. Det nemmeste synes at maatte have været, om man uden videre havde ladet Forordn. af 1706 komme til Anvendelse mod Forsamlingerne; men det syntes Kongen næppe om. I et Brev af 3. Febr. 1731 til Statsminister, Oversekretær i det danske Kancelli, Iver Rosenkrantz, ytrer han: »Da Biskop Worm sidst var hos Os, sagde han, at det vilde blive nødvendigt at opløse Forsamlingerne ved en Forordning, ligesom sket er i vor nu hos Gud hvilende højstsalige Herre Faders Regjeringstid An. 1706; men samme kunde vel opsættes noget mildere end den Gang. Vi sagde ham, at han kunde gjøre Udkast til et saadant Projekt, hvilket han da har gjort og igaar tilsendt os. Vi communicerer herved Gehejmeraad Rosenkrantz det, for at Han kan udsøge, hvad deraf er at beholde eller ikke«¹⁾). Resultatet af Overvejelserne blev følgende kongel. Reskript:

Til Kjøbenhavns Magistrat.

Christianus 6tus. V. B. t. Vores allernaadigste Villie og Befalning er, at I strax ved Politimesteren i Vores Kongelige Residentz Stad Kiøbenhafn lader advare Indvaanerne i de Huse, hvor endeel Folk, for at holde deres Andagt, har anstillet een og andre Forsamlinger, som har givet Anledning til adskillig u-Orden og tumult, at de ikke tilstede, at i deres Huuse holdes nogen Forsamling, hvorudi nogen paatager sig at udtyde eller forklare den Hellige Skrift, efterdi alle og enhver til den Ende kunde søge Kirkerne, hvor det reene Guds Ord offentlig paa Prædikestolene vorder lært og forklaret; og saafremt nogen skulle understaa sig herimod at handle, da skal de være Vores Høieste u-Naade underkastede og ansees som Vores Mandaters modtvillige Overtrædere. Dermed etc. Friderichsberg den 5. Febr. 1732²⁾).

¹⁾ J. Møller, Mnemosyne III, Nr. 278.

²⁾ Sjællandske Tegnelse LXVII, Fol. 398.

Samme Dag udgik der kongl. Befaling til Biskop Worm om at lade alle Præsterne i Kjøbenhavn kalde for sig og i Kongens Navn befale dem ej at tale for eller imod de Folk, som have »til deres Andagts Holdelse anstillet Forsamlinger«.

Ved en lidt senere Lejlighed ytrede Kongen i Instruksen for den Kommission, der var nedsat 1733 for at prøve de Klager, der lød over, at nogle Præster i Kjøbenhavn førte falsk (3: pietistisk) Lære: »Privatforsamlinger maa connivendo tillades af Kommissionen, dog saa at de ikke bestaar af altfor mange Personer, ikke holdes paa en Tid, hvorved den offentlige Gudstjeneste vilde forsømmes; retskafne Lærere, Præster og Guds sande Tjenere maa være tilstede og se til, at alle Afvigelser forebygges, og at alt gaar ordentlig og ærlig til. Dette er slet ikke imod Forbudet af An. 1706, saasom dette udtrykkelig ikkun forbyder Husforsamlinger af egensindige Personer, som føre en særegen, fra den hellige Skrift og den Augsb. Konfession afvigende Lære.« Ved en senere Lejlighed ytrede Kongen i et Brev til Hofpræst Bluhme (dat. 9. Apr. 1737): »At Fruentimmer og Mandfolk komme sammen for at bede, er uordentligt og kan ikke taales²⁾».

Af foranstaaende vil det ses, at Tanken om at regulere det gudelige Forsamlingsvæsen ikke var fremmed for Christian VI. Men Stødet til Udstedelsen af Forordn. af 13. Januar 1741, der lige indtil Grundloven af 1849 kunde drages frem, naar den gejstlige eller verdslige Øvrighed fandt det opportunt, er dog ikke fremgaaet ved Kongens Initiativ, men nærmest foranlediget ved det stærke religiøse Røre i Norge og fremkaldt ved Forestillinger fra Mænd, der i og for sig vare erklærede Venner af Livsbevægelsen, men dog vare saa besindige, at de indsaa, at hvis denne ikke i Tide reguleredes, vilde den let kunne ende i Sværmeri

¹⁾ J. Møller, Mnemosyne IV, S. 340—1.

²⁾ Anf. Skr. IV, 393.

og Separatisme. Det første, vi have fundet om Sagen, er nemlig følgende Antegnelse i Gen. Kirkeinspektionens Forhandlinger:

1740 d. 17. Marts.

»Hs. Højærv. Hr. Hofprædikant Bluhme communicerede Collegio en Skrivelse til ham fra Stiftsprovst Wegersløf i Christiania, dat, 23. Jan. a. c., af Indhold, at Hr. Wegersløf ønskede, at der kunde komme en vis Reglement for Lyset især angaaende lærvillige Sjæles Sammenkomsters Restriction til et vist Tal og under nogen vis Direction.«

Resolvet: »Hr. Hof-Pr. Bluhme kunde tilskrive Hr. Wegersløf, at Præsterne selv ville overlægge, hvorledes Sagen bedst var at fatte, og derom at gjøre allerund. Forestilling for Hs. Maj. selv«.

Da Stiftsprovst Gunder Tøgersen Wegersløf var en saare from Mand af pietistisk Farve¹⁾, maa han, der 1739 var kaldet fra Magleby paa Amager til Christiania, sikkert have fundet Forholdene her af en saadan Art, at der burde tages Forholdsregler mod Udskejelser, siden han saa snart efter sin Ansættelse henvendte sig til Bluhme for ved Kollegiets Bistand at faa den stærke aandelige Bevægelse reguleret. Langt mindre paafaldende er det, at Biskop Niels Dorph i Christiania, der nærmest var en Fjende af Opvækkelsessagen, ogsaa skjød til for at opnaa Indskrænkninger i Forsamlingsfriheden, hvorom følgende Uddrag af Kirkekollegiets Forhandlinger indeholder noget nærmere:

1740, d. 21. April.

Refereredes Biskop Dorphs Brev af 9. Apr. om Uroligheder i Bragnæs og Strømsø i Anledning af Præsten Claus Møllers stærke Angreb i sine Prædikener paa de af Gert Hansen paavirkede opvakte, der betegnedes som Kvækere, Fanatikere osv. »Endelig gjentager Biskoppen sin forrige

¹⁾ Se K. S. 4. R. I, 663 ff.

Begjæring, at Collegium hos Hs. Maj. vilde udvirke Forbud mod Conventicler, hvorved det største Oprør kan foraaarsages«.

1740, d. 15. September.

Biskop Dorphs Beretning refereredes »om den store Uorden og Forargelse i Jarlsberg Provsti ved Conventicler, som af Gert Hansen og Consorter allevegne holdes¹⁾, hvorfor Biskoppen beder, at Conventicler totaliter maa afskaffes, eller at holdes under Inspection og Overværelse af retsindige Præster.«

Resolveredes: »Denne Materie afgjøres, naar derom noget i Almindelighed foranstalles, som nu er under Arbejde.«

Samme Dag gjorde Kollegiet Indstilling til Kongen om Forholdsregler mod Udbredelse af Bøger, der kunde fremme Separatisme og Fanaticisme, hvilken Indstilling strax blev tagen til Følge, som det kgl. Reskript af 23. Sept. 1740 viser²⁾. Arbejdet paa en Konventikelforordning frembød større Vanskeligheder. Biskop Hersleb har forfattet »Originalkoncepten« til Forordningen af 13. Jan. 1741. Efter at hans Udkast var »forandret og modereret« af Kollegiets Præses, Geheimeraad J. L. Holstein, blev det underkastet gjentagne Behandlinger i Kollegiet, hvorved det modtog adskillige Ændringer, Forkortelser eller Tilføjelser, saaledes som det i Kollegiets Arkiv (Pakke 35) endnu bevarede Materiale viser, ved hvilket der dog er den Mangel, at selve »Originalkoncepten« fra Herslebs Haand fattes. Det vilde ellers have været ganske interessant, om man kunde have lagt den ved Siden af Bluhmes Udkast. Thi dette er bevaret, og da det, saa vidt

¹⁾ Herom havde Provsten i det nævnte Distrikt, Hr. Gerhard Winge i Sande, gjort Indberetning til Biskoppen. (Norsk theol. Tidsskr. VII, 353 f.).

²⁾ Sjøel. Tegnelser LXXI, Nr. 534.

vides. ikke har været omtalt i Litteraturen, skal det meddeles her, saa meget 'mere som det er saare karakteristisk for dets Forfatter. Som man vil se, har J. L. Holstein gennemgaaet Stykket og gjort sine Bemærkninger dertil.

Unmaszgeblicher Entwurff von einer königl. Verordnung wegen der Privaat-Versamlungen.

Wir¹⁾ Christian der VI von Gottes Gnaden etc. geben hiemit allen Unszern Unterthanen zu erkennen. wie Wir nicht ohne Misgefallen vernommen, dasz die Privaat-Versamlungen einiger auff jhrer Seelen Erbauung bedachter Seelen vielfeltig von andern gehasset, verdächtigt ausgeschrien, ja gahr auff mangerley Weysze gehindert, und durch Auff-Lauff des gemeinen Pöbels gestöhret werden, so haben wir demnach solchem Unweszen nicht lenger freyen Lauff lassen, sondern demselben Maasz und Ziel zu setzen, nach Unserer obligenden Vorsorge vor Jesu Reichs Besten, Ursach gefunden. Dan obwohl Wir die Unordnung, so bey manger Privaat-Versammlung mag vorgefallen seyn, nimmer billichen, und daher auch durch öffentliche Verordnungen den blinden Zusammenlauff allerley Seelen auszer gehöriger Ordnung vorgebeuget, als wovon keine wahre Erbauung folgen kan, so darnach ist Unszerer Meinung gahr nicht, solche Versamlungen zu verbieten, die mit Gottes Wort überein kommen, und von Christi Zeiten her von heylsbegierigen Seelen zu ihrer Erbauung sind vorgenommen worden, maszen es keinem, der nur einige geübte Sinnen in Gottes Wort hat, kan verborgen seyn, dasz Gott seinen gleübigen nicht allein zugelassen sich auszer dem öffentlichen Gottes Dienst unter einander zu versamlen, sondern er hat es ihnen auch gebohten, dasz sie das Wort Gottes unter sich reichlich solten wohnen

¹⁾ I Randen udenfor det indstregede Stykke har J. L. Holstein skrevet:
 •Dieses wird wohl alles geändert werden, sowohl quoad materiam quam formam“.

lassen, sich unter einander selbst lehren, ermahnen, warnen, trösten, von götlichen Dingen mit einander reden, durch Psalmen und Lobgesengen und zusammengesetzten Gebeht sich unter einander erbauen, einer den andern wahrnehmen, sich reitzen zur Liebe und guten Wercken, welche Pflichten der Gotseligkeit wohl nicht recht auszuüben, wo Christen nicht zusammen kommen und sich unter einander versamlen, wobey er dan ausz Gnaden verheissen, auch mit seiner gnadenvollen Gegenwart bey solchen Versamlungen zu sein und sie zu segnen; dabey wohl nichts ungereimter, alsz, da Kinder der Welt die Freyheit geniesen sich in groszer und kleiner Zahl zu allerley irdischen Wercken und Beredungen, zur eytellen Lust und Ergetzlichkeit, welche offft jhrer Seelen mehr schädlich als nützlich sind, zu versamlen, solche Freyheit Kindern Gottes zu einem weit besseren Zweck soll versaget sein.

Ausz diesen wichtigen Gründen erlauben Wir nicht allein allergnädigst Unszeren Unterthanen, wasz jhnen Gott gebohten und zugelassen, sondern bezeügen auch, dasz Wir an solchen Versamlungen ein gnädiges Gefallen haben, wan sie in rechter Ordnung geschehen. Solche Ordnung aber einzuführen und einzurichten, ist Unser allergnädigster Wille, dasz

Erstlich solche私家 Versamlungen ohne Verachtung und Vorsæumung oder gering Schætzung des öffentlichen Gottes Dienstes geschehen sollen, und welcher [unter Unszeren Unterthanen¹] um der私家 Versamlungen willen den öffentlichen Gottes Dienst vorsæümet oder gering schætzet, den halten Wir billich nicht allein vor einen Übertreter dieszer Unszerer Verordnung, sondern vor einen Voræchter der götlichen Ordnung, welche er in seinem Wort vorgeschrieben.

¹) De indklamrede Ord ere overstregede i Originalen

Vors andere sehen Wir gerne¹⁾, dasz bey solcher privaats Versammlung so viel möglich ein öffentlicher Lehrer sey, es sey nun Pastor oder Diaconus oder ein Catecheta, welcher entweder durch eine kurze Erbauungs-Rede die versamlete Seelen²⁾ erwecke oder, welches Wir noch besser halten, eine christliche Unterredung mit ihnen anstelle, den Zustand jhrer Seelen erforsche, jhnen Freyheit gebe, entweder jhr eigen Anliegen zu offenbahren, oder von dieszer oder jenen erbaulichen Materie Fragen auff die Bahn zu bringen, wie auch im Gebeht und Gesang mit einander zu vereinigen.

Drittens wollen gute Seelen auch ohne öffentlichen Lehrer mit einander zu sammen kommen und von göttlichen Dingen sich unterreden, so kan solches jhnen um so viel weniger verboten sein, alsz Gott es jhnen nicht allein in seinem Wort zugelassen, sondern auch an so vielen Orten gebohten; doch ist Unszer Wille, dasz die Versammlung solcher Seelen in einer kleinen Zahl von etwa 6 bis 8 Persohnen bestehe, und dasz keiner sich unter jhnen zum Lehrer auffwerffe, sondern dasz sie sich unter einander durch eine christliche Unterredung ans Gottes Wort erbauen, mit Leszung fanatischer und anderer irrigen Schrifften sich nicht abgeben, keine Persohnen in jhre Versammlung lassen, welche zum Separatisme und andern betrübten Abwegen incliniren, damit sie nicht mit jhnen auff solche Irwege verleitet werden, davon die arme Seele Schaden leyde. Dabey dan billich auch diesze christliche Klugheit in acht zu nehmen, dasz man solche Privaats-Zusammenkünfte nicht bis auff die spähte Nacht hinaus continuire, um nicht zu üngleichen Gedanken Anlasz zu geben, und sich selbst in den Verdacht böszes

¹⁾ For «sehen wir gerne» har Holstein skrevet oven over: Wollen Wir.

²⁾ Dette og andre fremhævede Ord ere understregede af Holstein til Tegn paa, at de skulde udgaa eller ombyttes med andre, mere passende Udtryk.

Wercke zu setzen. Auch musz man diejenige nicht verdammen und verunglimpfen und vor keine Christen halten, die solche Versamlungen nicht halten und auff Anfordern nicht beywohnen wollen; vielweniger musz man Handwercks-Leute und Dienst-Bohten zu solcher Zeyt zu obgedachte Versamlungen locken, da sie jhrer Herren Dienste abwarten sollen, unter dem Vorwand man müsze Gott mehr gehorchen als Menschen, maszen die Dienst-Bohten nicht Macht haben wieder jhrer Herren Befehl zur Unzeyt ihre Dienste zu versäümen, üm solchen Versamlungen bey zu wohnen. Wiederum aber kan keine Herschafft denen, die bey jhnen in Diensten stehen, die Macht benehmen zu solcher Zeyt, da sie Freyheit haben aus zu gehen und jhre Dienste nicht darüber versäümet werden, nach eygenem Triebe dieser und jener Zusammenkunfft frommer Seelen bey zu wohnen.

Viertens. Solche Versamlungen können entweder von Haus-Vætern und Hausz-Müttern mit jhren Kindern, Gesinde und Hauszgenossen angestellet werden, oder es können andere gute Seelen sich in obgedachter kleinen Anzahl versamlen; sie können zufälliger Weyse oder nach genommener Abrede zusammenkommen, wan sie nur in christlicher Ordnung bleiben. Damit nun solches geschehe, wollen Wir, dasz man dem Lehrer der Gemeine davon Nachricht gebe, auch wird der Lehrer Pflicht seyn sich selbst darnach zu erkundigen, wo, wan und wie solche Versamlungen gehalten werden, und so oft derselben Ampt und Umstände es leyden, wird es wohlgethan seyn, wan öffentliche Lehrer der Gemeine bald in dieszer, bald in jener Versamlung sich hinein begeben und sehen, wasz die Seelen vornehmen, damit er jhnen Unterricht geben könne, wie sie ihre Privaat-Erbauung am besten zum Nutzen jhrer Seelen können anstellen. Können sie selber nicht kommen, kan ein Catecket oder anderer christlicher Studiosus hingsand werden, der sich nach denen Umständen solcher Versamlung erkundige, auch Acht habe,

welche Seelen sich versamlen, ob es Seelen von einerley Religion sind, oder was sonst zu beobachten, damit der Lehrer von allem, wasz passirt, Nachricht habe.

Fünftens. Wan nun Lehrer von solchen Versamlungen wahren Bericht entweder selber einholen oder von andern erhalten, und sie erfahren, dasz nicht anders als christliche Erbauung aus und nach Gottes Wort darinnen vorgenommen werde, verbiethen Wir billich allen Unszern Lehrern, dasz sie sich solchen Zusammenkünfften nicht gehässig bezeigen, sie nicht alsz verdächtigt, unnutz und sundlich heimlich oder öffentlich auszschreyen, nicht dagegen auff der Cantzell mit Unverstand eyfern, sondern vielmehr jhre Zuhörer zur christlichen Privaat-Erbauung erwecken und aufmuntern.

Sechstens. Wan dan die privaat Zusammenkünffte auf solche Ahrt und Weysze angestellet werden, wollen Wir, dasz sie auff keinerley Weysze beunruhiget werden. Dan können Wir einem Lehrer eine gantze Gemeine anvertrawen, so können Wir ihm auch wohl zutrawen, er werde über eine privaat Gemeine wachen; hatt Gott Seelen in der Gemeine solche Erbauung zugelassen, so wollen Wir jhnen diese Freyheit in Christo nicht nehmen; daher verbiethen Wir, bey Vermeydung Unserer königl. Ungnade, allen und jeden Unszeren Unterthanen, dasz sie obgedachte Versamlungen und Zusammenkünffte, so wohl bey welchen ein öffentlicher Lehrer sich findet, als auch die ausz weniger Seelen gemeinschaftlichen Erbauung bestehet, auff keinerley Weysze molestiren oder stöhren, weder selbst oder durch andere, es geschehe auff welche Ahrt und Weysze es immer wolle. Auch gebiechten Wir Unszern obrigkeitlichen Persohnen, so wohl in denen Stædten alsz auff dem Lande, dasz sie christliche Seelen bey jhrer Gewissens Freyheit stützen, alle Molestirungen von jhnen abhalten, und die, so solche Unruhe verursachen, als Stöhrer der gemeinen Ruhe ansehen und nach Unserem Gesetz abstrafen. Solten aber unter dem Schein

der Gotselighed ærgerliche, mit Grund verdæchtige und nicht nach Unszern Willen und Verordnung eingerichtete Versamlungén angestellet werden, kan man solches der ordentlichen Obrigkeit und dem Predigamt jedes Orts melden, welche entweder solches zu remediren oder an Uns davon ordentlichen Bericht einzusenden haben, und darüber Unszere allergnædigste Verfügung zu gewertigen.

Under Udkastet har J. L. Holstein skrevet:

Wann die unterstrichene Worte und Sachen, soofft sie vorkommen, ausgelassen oder mit solchen Worten, die zu einer Verordnung sich schicken, gegeben werden, sind in diesem Entwurff die Pöste nach meiner Meynung gefasset, wornach eine Verordnung quoad materiam können entworffen werden.

Resultatet af Kollegiets Overvejelser blev da Grundlaget for hin mærkelige Forordning af 13. Januar 1741, der ikke skal meddeles her, da den for ikke mange Aar siden er trykt som Tillæg til Fr. Nygårds fortjenstlige Skrift »Kristenliv i Danmark gennem hundrede Aar (1741—1840)«. Men naar man tænker paa, at to saa forskjellige Mænd som Hersleb og Bluhme have ydet Bidrag til den, kan man ikke undres over, at det er, som om to forskellige Røster lyde gjennem Forordningen. I sin Helhed er den dog et Udtryk for Kong Christian VI's egen Tankegang, at Opbyggelsesmøder burde ikke blot tillades, men ogsaa fremmes, dog at samtidig den statskirkelige Ordning, ifølge hvilken Præsterne skulde være Ledere af Opbyggelsen, bestemt skulde overholdes, for at »Separatisme og Fanaticisme« ikke skulde tage Overhaand i Kirken. Frem for alt maatte den offentlige Gudstjeneste ikke forømmes for Privatforsamlings Skyld.

At man forøvrigt ikke ansaa Forordningen som tilstrækkelig til at dæmpe den omsiggribende Separatisme, ses deraf, at man samtidig i Kirkekollegiet var i fuld Færd med at overveje, hvilke Forholdsreglen der skulde

grihes til for at imødegaa de truende Affald fra den kirkelige Orden, Overvejelser og Undersøgelser, der dog vare af saa omfattende Art og frembød saa store Vanskeligheder, at de først afsluttedes ved Udstedelss af Forordningen af 5. Marts 1745, angaaende hvis Forhistorie der maaske ved en senere Lejlighed kan meddeles nærmere Efterretninger, skønt allerede en Del derom foreligger i Litteraturen¹⁾. Her skal endnu kun meddeles det kgl. Reskript, udstedt samme Dag som Konventikelforordningen, hvorved Kongen udtrykker sin allerhøjeste Tilfredshed med det Resultat, hvortil Kirkekollegiet var kommet.

Christian den Siette (osv.) Da vi af Eders, i Anledning af den Eder tilstillede Memorial fra Os elsk. Consistorial Raad Rohn og derefter tilsendt Documenter angaaende den Wilsterske Sag²⁾ og de Mähriske Brødre, til Os indkomne allerund. Forestilling, have fornummen, at I alt for meere end et halv Aar siden af mange Eder selv bekiendte og efterhaanden ved Relationer, helst fra Vort Rige Norge, meere bestørkede Omstændigheder og befrygtede farlige Sviter, som eendeel Hernhutiske Emisarii over alt i Landet dels offentlig ved Conventicler og dels underhaanden ved subtile Haandgreb har foraarsaget, have funden Eder foranlediget til at være betenkt paa et almindelig Middel, hvorledes den allereede foraarsagede Uorden i Landet kunde hæves, meer befrygtelig Ulempe forekommes, og derimod een sand Gudsfrygt i alle Vore Riger og Lande paa een solid og forsigtig Maade forfremmes, og til den Ende opsat et Udkast til een Forordning, hvorved I haabe, at, nest den Høystes Bistand, Fred og Roelighed i Landet skal kunne erholdes, og alvorlig Guds-frygts Øvelse uanfægtet iværksættes: Saa give vi Eder hermed tilkiende, at Vi finde denne af Eder projecterede

¹⁾ Se Koch, Christian VI, S. 205 ff.

²⁾ Se Koch, anf. Skr S. 206.

Forordning meget god og vel udført, hvorføre Vi allern. ville lade foranstalte, at samme saavel i begge Vores Kongeriger som i Vores tyske Provincier skal emanere og publiceres, da Vi allern. have approberet, hvad I angaaende de Mæhriske Brødre og den Vilsterske Meenighed udi forberørte Eders Forestilling allerund. have meldt. Derefter (osv.) Skrevet paa Vort Slot Christiansborg i vor Kongelige Residentzstad Kiøbenhavn 13. Januarii 1741.

Under vor Kongelig Haand og Segl.

Christian R.

J. L. Holstein.

Udskrift: Os Elskelige Vores General Kirke Inspectores i begge Vore Riger Danmark og Norge.

Orig. i Rigsarkivet, Gen. Kirkeinsp. Koll. Nr. 12.
